

La Torre Malagrida d'Olot, actual Alberg de Joventut.

El turisme a la Garrotxa: noves alternatives

Margarita Castañer
Carme Freixa
Dolors Roset

Aquest article és el resum d'un treball més exhaustiu, realitzat per a la Beca Especial en la convocatòria de Beques Ciutat d'Olot, 1990. El projecte presentat té el títol d'«El turisme a la Garrotxa. Oferta d'allotjament», fou coordinat per Margarida Castañer i Vivas i Concepció Camps i Bosch, i realitzat per Dolors Roset i Carme Freixa.

La comarca de la Garrotxa, per la seva configuració física i natural, presenta unes característiques idònies per a les noves tendències que darrerament han influït el turisme.

Contràriament al turisme tradicional de sol i platja, la tendència se centra, cada vegada més, a buscar llocs tranquils, desmassificats i que ofereixin un marc ambiental poc degradat i d'elevat interès paisatgístic.

Davant d'això, la Garrotxa ofereix un espai idoni per al desenvolupament d'aquest turisme, el qual, en última instància, allò que busca és gaudir del medi natural, sense abusar-ne.

La comarca no té una tradició turística. Aquest fet i la creixent demanda que darrerament s'ha generat ha provocat que la poca infraestructura turística de què disposa la Garrotxa sigui deficient, tant en quantitat com en qualitat.

Tipus de turisme a la Garrotxa

Si s'analiza la situació actual, hom pot distingir diverses modalitats turístiques, més o menys desenvolupades, però en general poc aprofitades:

– *Un turisme propi de comarca d'interior*, que té una durada d'un dia. Són les excursions escolars, de jubilats i les

rutes organitzades pels estrangers que estan a la costa.

– *Un turisme amant de l'excursionisme* que busca el contacte directe amb la natura.

– *Un turisme de segona residència*, el qual s'està desenvolupant considerablement en els darrers anys.

– *Un turisme d'estades llargues*, normalment de tipus familiar que s'allotja en hotels, hostals, càmpings.

– *Un turisme d'activitats científiques i didàctiques* relacionades amb el medi natural.

– *Un turisme atret per la tradició artística* pròpia de la comarca.

Principals zones on acudeix el turisme

L'atractiu turístic de la Garrotxa és heterogeni. Per això, les zones on acudeix el turisme varien en funció dels diversos objectius de cada modalitat de turisme.

Les principals zones on acudeix el turisme són:

Zona volcànica i zones d'interès artístic-monumental

La comarca disposa d'uns espais d'interès artístic i monumental (Besalú, Castellfollit de la Roca, Santa Pau). També té uns espais d'interès paisatgístic (Olot i la zona volcànica).

En aquestes zones és molt important el turisme de ruta, que no es perllonga més d'un dia. Aquest tipus de turisme ha comportat un major desenvolupament d'una infraestructura turística complementària (restaurants, botigues d'artesanía, serveis de guies...) més que no pas una oferta d'allotjament.

Alta Garrotxa

Aquesta zona, de relleu abrupte, poc poblada i de difícil accés, té una elevada qualitat paisatgística. Per això hi accedeix bàsicament el turisme excursionista. Dintre d'aquesta àmplia zona hi ha uns espais on s'ha desenvolupat una mínima infraestructura turística, la qual està en perspectives de ser ampliada. Aquestes àrees són: la Vall del Bac i Vall de Castellar, Sadernes i Oix. Aquest desenvolupament ha estat possible per dues raons: primera, per la bona accessibilitat, i, segona, per la seva situació estratègica com a punt de partida d'excursions o rutes a peu cap a altres indrets de l'Alta Garrotxa.

Aquesta zona sofreix la problemàtica de l'acampada lliure, que no disposa de cap infraestructura i suposa una degradació del paisatge i de l'ambient.

Vall d'En Bas i Vall d'Hostoles

Amb un paisatge contraposat al de l'Alta Garrotxa, aquestes valls atrauen el turisme d'estades llargues, el qual té l'objectiu de gaudir d'un espai rural que ofereix un marc idoni de tranquil·litat. Aquest espai, molt humanitzat, ofereix una oferta complementària important. Disposa d'una quantitat considerable de restaurants i en menor grau d'altres serveis (hípica, piscines...) Per tot això, esdevé una zona on es desenvolupa un turisme bàsicament familiar i de temporada.

Estimació de la demanda i oferta real

A la comarca de la Garrotxa, tot i que no existeix una tradició pròpiament turística, la demanda real d'allotjament supera l'oferta en uns períodes determinats de l'any: Setmana Santa i els mesos de juliol i agost. Durant la resta de mesos de l'any la situació és la inversa.

Aquesta estacionalitat, tan acusada en les modalitats de turisme de segona residència i d'estades llargues, no es dona en el turisme de ruta. Aquest té uns fluxos que es mantenen

més o menys constants al llarg de l'any. Pel fet de ser un turisme de pas, no necessàriament es dona en períodes de vacances, sobretot si tenim en compte que és practicat majoritàriament per escolars i jubilats.

Segons les dades facilitades pel Patronat Municipal de Turisme i Activitats Econòmiques d'Olot, l'ocupació turística a la Garrotxa durant els mesos de juliol i agost de 1991 és del 72,9% i del 91,5%, respectivament. El nombre de visitants que han passat pel Patronat Municipal de Turisme d'Olot ha estat de 1.658 el mes de juliol i de 3.221 el mes d'agost.

L'oferta d'allotjament turístic de què disposa la Garrotxa és de vint-i-sis establiments hotelers, bàsicament concentrats a Olot. També té quatre càmpings en funcionament i set en projecte, la majoria dels quals tenen categoria de càmping-masia. Per altra banda, l'oferta de cases de colònies és la que ha tingut un desenvolupament més important en els darrers anys. La gran majoria són cases de pagès rehabilitades i n'hi ha un total de vint-i-set. La comarca també té un alberg de joves, situat a la ciutat d'Olot.

Altres modalitats de turisme que es donen a la Garrotxa són el turisme de segona residència i el de l'acampada lliure. El primer ha anat adquirint importància en els darrers anys.

L'hotel Riu, darrer equipament turístic de la Garrotxa.

La majoria de cases destinades a segona residència es distribueixen en entitats de població disseminades. Tanmateix, les poblacions amb un interès històric i monumental atrauen aquest tipus de turisme dins el mateix nucli municipal.

Pel que fa a l'acampada lliure, a la comarca hi ha algunes àrees on es practica de forma il·legal però tolerada. Aquestes es distribueixen, generalment, prop de gorgues accessibles amb vehicles. El nombre elevat de persones i la manca total d'infraestructura comporta que aquestes àrees es vegin sotmeses a una forta pressió i a una alteració important del seu equilibri natural. L'acumulació de deixalles i l'ús abusiu de les rieres afecta profundament el seu medi natural.

Alternatives turístiques

La Garrotxa té un atractiu turístic que cal promoure i explotar adequadament. El turisme acudeix per si mateix a la comarca, però no se'l reté i no se li ofereix una infraestructura adequada. L'oferta actual d'allotjaments turístics és

insuficient i de poca qualitat. La distribució dels pocs establiments de major categoria es concentra bàsicament a Olot. És necessari potenciar un desenvolupament més igualat per tota la comarca. Per altra banda, cal potenciar les ajudes per a la rehabilitació de l'oferta ja existent. Els hostals, hotels, fondes... de la comarca necessiten adaptar-se a les exigències del turisme actual.

La rehabilitació de la infraestructura existent i la creació de nous establiments de major qualitat s'ha de realitzar en funció de les preferències del turisme que acudeix a la zona. Tenint en compte que aquest és atret principalment pel paisatge, cal potenciar les zones d'un interès natural més elevat, i crear una infraestructura en consonància amb el medi i que cobreixi les exigències d'aquest turisme.

És convenient el desenvolupament del turisme anomenat turisme verd o ecològic, pel fet que és respectuós amb el medi i alhora poc massificat. Aquestes són unes condicions indispensables per salvaguardar l'equilibri del medi físic i ambiental de la

comarca. Si no es trenca l'equilibri entre el turisme i l'entorn queda garantida una tradició turística de qualitat pel futur de la Garrotxa.

És necessari orientar la nova infraestructura en funció de dos modalitats de turisme: el turisme de ruta i, per altra banda, el turisme d'estades llargues.

Pel que fa al primer, la Garrotxa és un lloc idoni per desenvolupar i potenciar aquesta modalitat. Primer, perquè disposa de llocs d'interès suficient, i, segon, perquè se situen a una distància adequada de les pistes d'esquí i de la platja. És important dotar aquests centres de serveis i equipaments per acollir la demanda turística. Bàsicament allò que demana aquest turisme és una oferta complementària, més que no pas d'allotjaments (artesanaria, gastronomia, servei de guies...).

Pel que fa al turisme d'estades llargues, la nova oferta turística s'ha de crear en les zones amb un interès natural més elevat. Les àrees que poden respondre a les exigències d'aquesta modalitat de turisme són: la zona volcànica, l'Alta Garrotxa i les Valls de Bianya, d'En Bas i Hostoles.

Alta Garrotxa

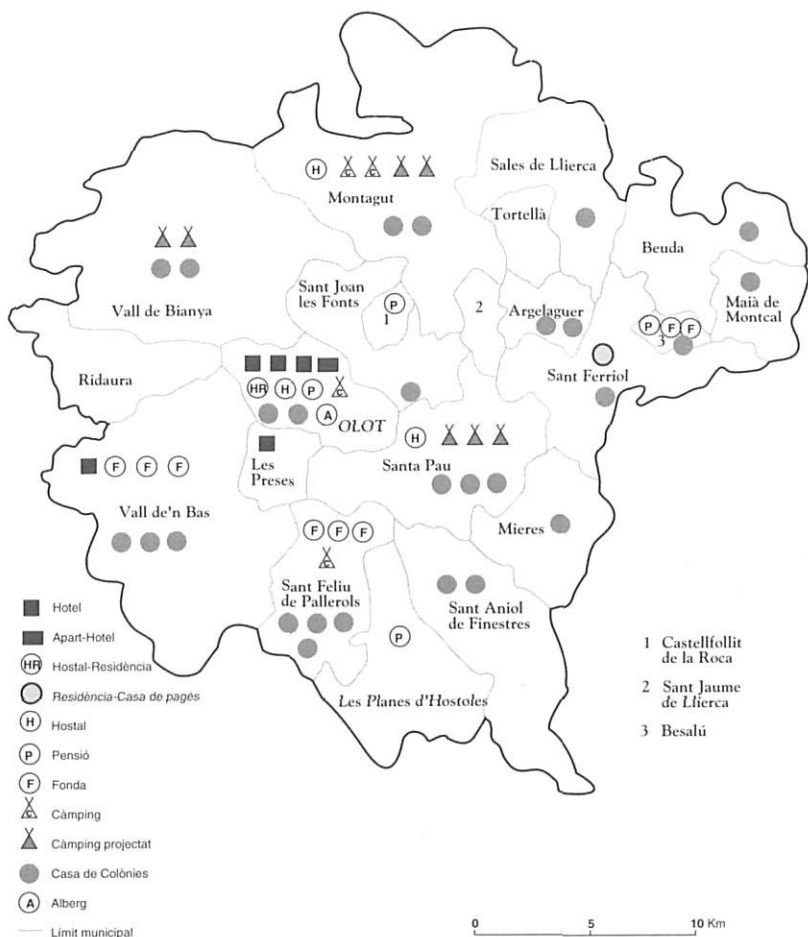
En l'actualitat constitueix un espai despoblat i pràcticament sense cap mena d'infraestructura turística.

La falta d'accessibilitat, la manca de serveis i equipaments i la dificultat econòmica han provocat que el mode de vida tradicional hagi desaparegut i, per tant, ha esdevingut un espai en regressió i marginal en el sistema econòmic actual.

La reactivació econòmica d'aquest espai deprimat només és possible actualment amb la potenciació del turisme i d'alguna activitat ramadera.

Per reactivar l'Alta Garrotxa s'ha de començar per la rehabilitació dels nuclis més importants (Oix i Beget). És necessari dotar-los d'uns serveis mínims adequats a les exigències actuals. També es pot considerar la rehabilitació de cases de pagès destinades al turisme de segona residència o a residències-cases de pagès.

A l'Alta Garrotxa l'alternativa més viable per crear una infraestructura turística és el càmping-masia. Aquesta modalitat de càmping està pensada per solucionar principalment dos proble-

Infraestructura turística: Establiments hotelers, càmpings, albergs i cases de colònies. (Font: elaboració pròpia)

mes que afecten de manera directa aquesta zona: el primer és un problema ecològic; darrerament, l'afluència multitudinària de gent que practica l'acampada lliure, sense control, provoca una degradació important del medi. El segon problema, és el des poblament de l'Alta Garrotxa per anar a la ciutat, a causa del baix poder adquisitiu que comporten les activitats tradicionals d'aquest espai. Per això, el càmping-masia suposa una font d'ingressos complementària per als habitants d'aquesta zona, sense necessitat d'haver d'abandonar-la.

És evident que la rehabilitació de l'Alta Garrotxa ha d'anar, en tot moment, acompanyada d'una protecció del medi i del paisatge, i només en aquest context la podem acceptar.

Valls de Bianya, d'En Bas i d'Hostoles

L'atractiu turístic d'aquestes valls se centra en el seu paisatge i en la seva tradició rural. En aquest espai ja existeix una infraestructura turística, sobretot en els nuclis de població. Tot i això, aquesta no cobreix la demanda real en els períodes de màxima afluència (Setmana Santa, juliol i agost). És necessària la creació d'una oferta d'allotjament descentralitzada i amb un caire diferent a la que ja existeix.

L'alternativa més viable és la creació de residències-cases de pagès, que són habitatges rurals que destinen part de les seves habitacions a l'allotjament turístic. D'aquesta manera, es complementen les tasques agràries amb les turístiques. Per tant, caldria establir programes de promoció als propietaris i arrendataris de les masies per poder-se configurar una infraestructura adequada i correcta.

Zona volcànica

Es tracta d'una zona d'excel·lent interès turístic, científic, ecològic, paisatgístic i històric.

En el Parc Natural de la Zona Volcànica les activitats turístiques són escasses: tren turístic al Croscat, carruatges... No existeixen estructures per acollir els visitants, ni activitats en plena naturalesa, ni promoció de les activitats existents.

El fet de tractar-se d'un Parc Natural, d'una zona protegida, fa que d'entra-

da hàgim d'excloure la planificació d'equipaments pesats i centres turístics grans. Tampoc no es pot fomentar el turisme de masses, sinó que la orientació s'ha d'encaminar a la potenciació d'un turisme difús, turisme verd o cultural.

El turisme en aquesta àrea pot ésser una de les bases del desenvolupament local i permetre una millor relació entre les poblacions urbanes i rurals. El turisme permet alhora la promoció de productes locals i d'artesanaria.

És necessari un programa turístic per l'àrea, sobretot pel que fa referència a allotjaments, recepció de visitants i oci.

Pel que fa a l'allotjament, cal afavorir la no concentració i promoure la restauració de les masies no gaire allunyades dels nuclis de població. En definitiva, s'ha de considerar la rehabilitació de cases de pagès destinades al turisme de segona residència o a residències-cases de pagès.

Quant a la recepció i oci dels visitants, cal estimular un seguit de projectes de promoció pública o privada que tinguin l'objectiu del descobriment i la sensibilització de l'entorn:

– Realització de circuits amb instal·lacions de miradors, àrees de pícnic, albergs per a excursionistes.

– Circuits de cavalls i bicicletes.

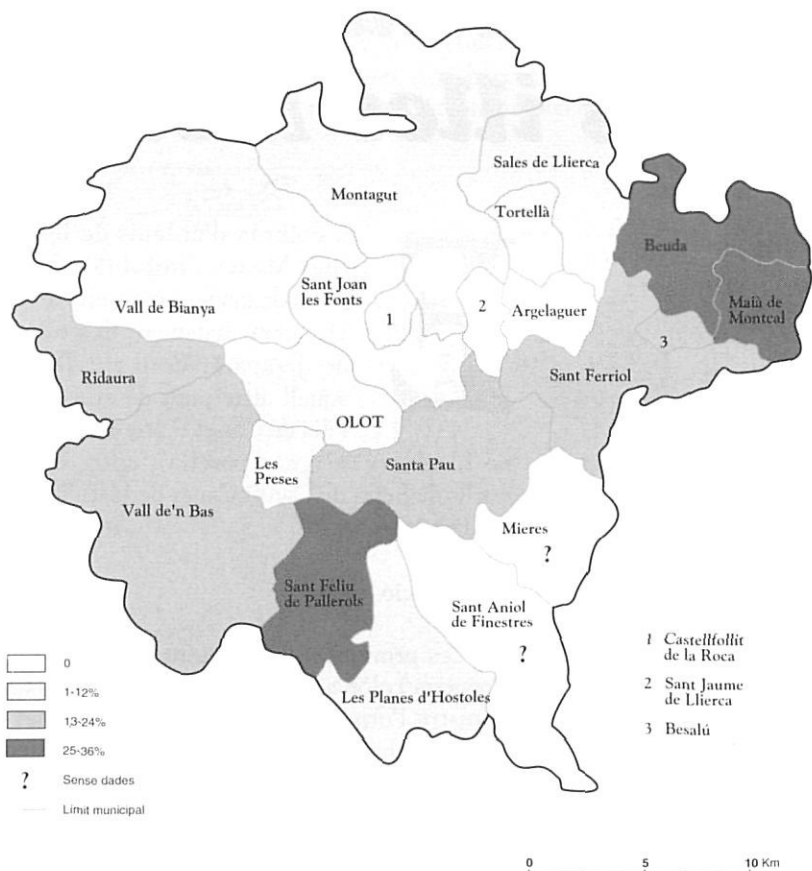
– Creació d'itineraris temàtics (vegetació, geologia...).

– Creació de llocs d'informació.

En definitiva, es busca un turisme de qualitat i que estigui repartit durant tot l'any. Un turisme que no representi agressió al medi natural pel fet que les mateixes activitats constitueixen una selecció dels visitants.

En aquest apartat ens remetem i considerem viables i vàlides les alternatives i propostes que sobre turisme es plantegen en el document: *Conclusions i recomanacions del Campus Europeu de Medi Ambient a la Garrotxa - 1991. Parc Natural de la zona volcànica. Olot - octubre 1991.*

Margarita Castañer, Carme Freixa
i Dolors Roset són geògrafes

Distribució dels habitatges secundaris.
(Percentatge respecte el total d'habitatges a nivell municipal)